

Yhteenveto

Hidastunut talouskasvu on heikentänyt Suomen metsäteollisuuden kasvunäkymiä vientimarkkinoilla. Kotimaisen metsäteollisuuden vientiosuuksilla painotettu maailmantalouden reaalin kasvuvauhti alenee tänä vuonna alle 2 prosenttiin, kun se vielä viime vuonna oli yli 3 prosenttia. Vientimarkkinoiden heikentyneen kysynnän vuoksi myös Suomen metsäteollisuuden tuotanto laskee. Vuonna 2001 sahatavaran ja sellun viennin keskihinta alenee, mutta paperin keskihinta nousee alkuvuoden suotuisan hintakehityksen ja paperiteollisuuden pitkien toimitussopimusten ansiosta. Markkinahakkuut ja kantohinnat jäävät tänä vuonna viime vuotta alemmalle tasolle.

Vuonna 2002 maailmantalouden kasvun ennustetaan nopeutuvan vain vähän. Myös muutokset metsäteollisuuden tuotannossa ja viennissä sekä markkinahakkuissa ja kantohinnoissa ovat vuoteen 2001 verrattuna pieniä. Vaikka sahatavaran ja paperin tuotanto ja vienti kasvavat hieman, niiden määrissä jäädyään vielä selvästi vuoden 2000 ennätystasosta. Kysynnän pienestä vahvistumisesta huolimatta paperiteollisuuden vientihintojen odotetaan alenevan vuonna 2002 lisääntyvän tarjonnan vuoksi. Ennusteiden suurin epävarmuus koskee Yhdysvaltain talouskehitystä ja sen vaikutuksia maailmantalouteen. Mikäli taantuma Yhdysvalloissa pitkittyy ja syventyy, myös Suomen metsäsektorin näkymät ensi vuodelle ovat ennustettua heikomat.

Taloudellinen toimintaympäristö

Yhdysvalloista viime vuoden lopulla alkanut suhdanteiden voimakas heikkeneminen on levinnyt nopeasti Eurooppaan ja Aasiaan. Talouskasvu on kuluvana vuonna alentunut myös Suomen metsäteollisuuden tärkeissä vientimaissa, erityisesti Saksassa. Voimakkaimmin metsäteollisuustuotteiden kysynnän heikentyminen on vaikuttanut sahatavaran, markkinasellun ja hienopaperin markkinoihin.

Vuonna 2002 maailmantalouden on ennustettu kasvavan hieman kuluvaan vuoteen nopeammin, mikäli Yhdysvaltain talous alkaa vuoden toisella neljänneksellä elpyä. Melko alhainen työttömyys, suhteellisen hyvänä pysynyt kuluttajien luottamus omaan talouteen ja matalat korot piristävät ensi vuonna talouskasvua ja metsäteollisuustuotteiden kysyntää euroalueella jonkin verran ilman Yhdysvaltain vetoapua. Myös Suomessa talouskasvu on alentunut kuluvana vuonna, mutta kasvun on ennustettu nopeutuvan ensi vuonna viennin elpessä.

Metsäteollisuuden tuotanto-, vienti- ja hintakehitys

Rakentamisen heikko kehitys on alentanut sahatavaran kysyntää Suomen vientimarkkinoilla Euroopassa. Tänä vuonna sahatavaran vientimäärän ja tuotannon ennustetaan laskevan 5 prosenttia. Euroopan heikon sahatavaran kysynnän ja ylitarjonnan vuoksi sahatavaran viennin keskihinnan ennustetaan jäävän 6 prosenttia viime vuotta alhaisemmaksi.

Vuonna 2002 rakentamisen kehitys on edelleen hidasta Euroopassa, joten sahatavaran kysyntään ei

ole odotettavissa merkittävää lisäystä. Suomen sahatavaran tuotannon ja viennin ennustetaan kasvavan 2 prosenttia ja viennin keskihinta nousee noin prosentin.

Paperin kysynnän heikkeneminen vientimarkkinoilla on vaikuttanut erityisesti Suomen hienopaperin ja sellun tuotantoon. Vuonna 2001 paperin tuotanto alenee noin 7 prosenttia, mikä johtuu valtaosin hienopaperin heikentyneestä kysynnästä. Vaikka hienopaperin hinta on kuluvan vuoden aikana alentunut, paperin keskimääräinen hintataso nousee muiden paperilaatujen alkuvuoden hyvän kehityksen ansiosta. Sellun hinta on laskenut vuoden 2001 alusta alkaen, ja koko vuoden keskihinta jää lähes 20 prosenttia alle viime vuoden varsin korkean tason.

Vuonna 2002 paperin tuotannon ja viennin ennustetaan kasvavan 2 ja kartongin tuotannon ja viennin noin prosentin. Käyntiasteet jäävät kuitenkin edelleen melko alhaisiksi, koska kysyntä kasvaa vain vähän ja markkinoille tulee uutta sellu- ja paperikapasiteettia. Koska tarjonta lisääntyy kysyntää enemmän, paperituotteiden keskimääräinen vientihinta jää jalostusarvon noususta huolimatta vajaat 2 prosenttia alhaisemmaksi kuin kuluvana vuonna. Kartonkien keskimääräisten vientihintojen ennakoidaan laskevan noin 4 prosenttia. Sellumarkkinoiden odotetaan alkavan elpyä ensi vuonna, mutta alhaisen lähtötason vuoksi sellun vientihinta jää vielä alle vuoden 2001 tason.

Metsäteollisuuden kustannukset ja kannattavuus

Metsäteollisuuden kustannusten kehitys on epäyhtenäistä tänä vuonna. Työvoimakustannukset ja sähkön hinta nousevat, mutta puun tehdashinta halpenee ja kemikaalien sekä ei-metallisten mineraalien hinta pysyy ennallaan. Lopputuotteiden heikentynyt kysyntä pudottaa kotimaisen metsäteollisuuden kapasiteetin käyttöastetta tuntuvasti kuluvana vuonna. Selluteollisuudessa se laskee 83 prosenttiin, paperi- ja kartonkiteollisuudessa 88 prosenttiin. Näin alhaalla käyttöasteet ovat viimeksi olleet vuonna 1996. Vientihintakehityksen ja alhaisen

kapasiteetin käyttöasteen seurauksena metsäteollisuuden tulos heikkenee noin kolmanneksella viime vuoden ennätystasosta. Vaikein tilanne on sahatavaran ja hienopaperin tuotannossa. Aikakaus- ja sanomalehtipaperin tuotannon kannattavuus on edellisiä parempi lähinnä alkuvuonna toteutuneiden hinnankorotusten ansiosta.

Vuonna 2002 markkinatilanteen odotetaan vain hieman paranevan, minkä seurauksena kapasiteetin käyttöasteet jäävät metsäteollisuudessa edelleen alle 90 prosentin. Jos raaka-aine- ja työvoimakustannusten kehitys on maltillista vuonna 2002, kotimaisen metsäteollisuuden tuloksen odotetaan heikkenevän vain vähän kuluvan vuoden tasosta.

Raakapuumarkkinat

Metsäteollisuuden tuotannon aleneminen näkyy myös markkinahakkuissa, joiden kokonaismäärä laskee tänä vuonna 52,5 miljoonaan kuutiometriin eli noin 6 prosenttia viime vuodesta. Varsinkin tukkipuun hakkuut vähenevät sahatavaran kysynnän heikentyessä vientimarkkinoilla. Myös kantohinnat alenevat koivutukkuja lukuun ottamatta: havutukkien hintojen ennustetaan laskevan 2–4 ja kuitupuun hintojen 4–7 prosenttia viime vuoden keskiarvoon verrattuna. Raakapuun tuonnin ennustetaan kuluvana vuonna nousevan uuteen ennätykseen, 15 miljoonaan kuutiometriin.

Vuonna 2002 markkinahakkuut lisääntyvät prosentilla ja raakapuun tuonti 2 prosentilla, kun metsäteollisuuden tuotanto hieman kasvaa. Koska kotimaan raakapuun kysyntä lisääntyy vain vähän, eikä tarjontaan odoteta suuria muutoksia, nimelliset kantohinnat pysyvät suunnilleen vuoden 2001 tasolla.

Yksityismetsien puuntuotannon investoinnit ja kannattavuus

Yksityismetsien puuntuotannon investoinnit kohoavat kuluvana vuonna uuteen ennätykseen, lähes 1,1 miljardiin markkaan. Investoinnit kasvavat viime vuodesta, kun julkisten varojen käyttöä tehostamal-

la lisätään samalla myös metsänomistajien omaa panostusta.

Kansallisen metsäohjelman varojen käytön edellytyksiä on parannettu muuttamalla rahoitusehtoja. Myös rahoituspohjaa on laajennettu lisäämällä rahoituskohteita. Toisaalta alentuneet kantohinnat ja hakkuumäärät heikentävät metsänomistajien mahdollisuuksia lisätä omaa rahoitusta puuntuotannon investointeihin. Tänä vuonna kantorahatulot alenevat viime vuoden 9,8 miljardista markasta 8,9 miljardiin markkaan.

Vaikka talouden notkahdus näkyy selvästi myös yksityismetsätalouden hehtaariohjoissa tuloissa, niiden odotetaan pysyvän vuonna 2001 yli 10 prosenttia 1990-luvun keskiarvojen yläpuolella. Aiempien vuosien runsaat kuusikoiden pätehdakkuut näkyvät Etelä-Suomen kustannuksissa, sillä rehevien maiden uudistaminen lisää menoja. Myös valtion rahoitusehtojen muutosten odotetaan lisäävän tukien käyttöä sekä metsänomistajien omaa rahoitusta, mikä näkyy kokonaiskustannusten kasvuna.

Työvoima

Metsäteollisuuden tuotannon supistuessa työllisten määrä laskee tänä vuonna 69 000 henkilötyövuoteen. Puutuoteteollisuudessa työllisten määrä vähenee noin 3 prosenttia ja massa- ja paperiteollisuudessa 5 prosenttia.

Vuonna 2002 työn tuottavuuden kasvu ja osittain toimintojen ulkoistaminen vähentävät työllisten määrää metsäteollisuudessa edelleen 67 000 henkilöön, vaikka tuotanto hieman kasvaakin. Koko toimialan työttömyysaste on noin viisi prosenttia sekä tänä että ensi vuonna.

Metsätalouden työllisyyden ennustetaan pysyvän vuosina 2001–2002 vuoden 2000 tasolla noin 28 000 henkilötyövuodessa, vaikka markkinahakkuut vähenevätkin vuodesta 2000. Taustalla on työllisyyden lisääntyminen metsänhoidon, luonnonhoidon ja muissa, pääosin ei-koneellistetuissa metsäta-

louden töissä. Metsätalouden työttömyysaste laskee vuosina 2001–2002 alle kymmeneen prosenttiin ja on siten samaa tasoa koko kansantalouden työttömyysasteen kanssa.

Ennusteiden perusteet ja riskit

Suhdannekatsauksen ennusteet perustuvat muun muassa IMF:n, ETLAn ja Merrill Lynchin maailmantalouden ennusteisiin, julkisiin tilastoihin, eri lähteistä saatuun markkinainformaatioon, sekä Metlassa tehtävään tutkimustyöhön. Tämän katsauksen taustalla ovat lokakuun alussa käytettävissä olleet ennusteet maailmantalouden kehityksestä sekä tilastot metsäteollisuustuotteiden markkinoista.

Katsauksen metsäsektoria koskevat ennusteet perustuvat oletukseen, että Yhdysvaltain talouden elpyminen alkaa vuoden 2002 toisella neljänneksellä. Mikäli näin ei kävisi, Yhdysvaltain talouskasvu ensi vuonna saattaisi jäädä jopa negatiiviseksi. Vaikutukset metsäteollisuustuotteiden markkinoille tulisivat sekä kysynnän heikentymisestä että kilpailun lisääntymisestä. Vientimarkkinoiden heikentyminen heijastuisi edelleen metsäteollisuuden tulokseen, työllisyyteen, raakapuumarkkinoille ja metsätalouden kannattavuuteen. Tällöin Suomen metsäsektorin kehitys jäisi nyt esitettyjä ennusteita heikommaksi. Riskiskenaarion vaikutuksia Suomen metsäsektorille käsitellään tarkemmin katsauksen kansainvälistä ja kotimaista taloutta koskevan luvun yhteydessä.